

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
VIỆN NGHIÊN CỨU GIÁO DỤC**

TRUNG TÂM NGHIÊN CỨU VÀ HỢP TÁC GIÁO DỤC QUỐC TẾ

THÔNG TIN GIÁO DỤC QUỐC TẾ

07/2015 –| LƯU HÀNH NỘI BỘ

THÁNG 07/2015

Ban biên tập:

- 1. PGS.TS. Ngô Minh Oanh**
- 2. TS. Nguyễn Kim Dung**
- 3. TS. Trương Công Thanh**
- 4. TS. Phạm Thị Lan Phương**
- 5. ThS. Nguyễn Ngọc Tài**
- 6. ThS. Hồ Sỹ Anh**
- 7. ThS. Huỳnh Xuân Nhựt**

Thư ký:

Nguyễn Hoàng Thiện

TRƯỚC TÁC TRONG KHOA HỌC HÀNH VI VÀ KHOA HỌC XÃ HỘI

(Trích Chương 1, Sổ tay Trước tác APA)

Nguồn: www.apa.org

ThS. Lê Tấn Huỳnh Cẩm Giang dịch

Sổ tay Trước tác của Hiệp hội Tâm lý học Hoa kỳ được xuất bản lần thứ nhất vào năm 1929, đó là một “thủ tục chuẩn mực” để viết một bài báo khoảng bảy trang, “mà người ta luôn thấy cần phải tham khảo trong những trường hợp hồ nghi” (Bentley và cộng sự, 1929, tr. 57). Tám mươi năm sau, nhóm nghiên cứu tái bản lần thứ sáu cuốn sổ tay này cũng với tinh thần đó. Trong những năm qua, Sổ tay Trước tác này đã được phát triển do sự cần thiết, từ chỗ chỉ là một văn bản bao gồm một tập hợp các quy tắc đơn giản về hình thức của các công trình nghiên cứu, các vấn đề về đạo đức của việc xuất bản trùng lặp cho đến việc chọn lựa từ ngữ để làm giảm thiểu một cách tối đa các thiên lệch trong ngôn từ.

Nghiên cứu hoàn thành chỉ khi kết quả được chia sẻ với cộng đồng khoa học. Mặc dù việc chia sẻ được thực hiện theo nhiều cách khác nhau, cả chính thức và không chính thức, phương tiện truyền thông để chuyển giao kết quả nghiên cứu là các tạp chí khoa học.

Tạp chí khoa học là nơi lưu giữ những kiến thức tích lũy của một lĩnh vực.

Các phát hiện và phân tích, những thành công và thất bại, và quan điểm của nhiều nhà nghiên cứu trong nhiều năm qua được ghi nhận trong thư khó. Làm việc nhiều với thư khó cho phép một nhà điều tra cá nhân tránh lặp lại không cần thiết công việc đã được thực hiện trước đó, để thiết kế

công việc hiện tại, và trở lại đóng góp một cái gì đó mới mẻ.

Cũng như mỗi điều tra viên được hưởng lợi từ quá trình xuất bản, sức sống của kho tàng tài liệu khoa học phụ thuộc vào sự tham gia tích cực của cá nhân các nhà điều tra khảo sát. Các tác giả của các bài báo khoa học đóng góp nhiều nhất vào thư khó khi họ thông tin một cách rõ ràng và súc tích.

Trong chương này, chúng tôi thảo luận một vài điều mà các tác giả nên cân nhắc trước khi viết báo - cân nhắc cả về nghiên cứu của mình và về truyền thống xuất bản khoa học. Chúng tôi tập trung vào sự bao quát về các tiêu chuẩn đạo đức và pháp lý trong việc xuất bản phải được giải quyết như

là một bước đầu tiên trong kế hoạch điều tra khảo sát.

Các tiêu chuẩn đạo đức và pháp lý trong việc xuất bản

Phần lớn các Sổ tay Trước tác nhằm vào văn phong khoa học. Phong cách bao gồm các vấn đề không phải là đúng hay sai một cách cố hữu. Nó chỉ đơn thuần là một cách thức thông thường của việc trình bày thông tin được thiết kế để dễ dàng giao tiếp. Các ngành học khác nhau có phong cách ấn phẩm khác nhau.

Ngược lại, nguyên tắc đạo đức và pháp lý cơ bản làm cơ sở cho tất cả các nghiên cứu và trước tác hàn lâm. Những nguyên tắc cổ xưa được thiết kế để đạt được ba mục tiêu:

- Để đảm bảo tính chính xác của kiến thức khoa học,
- Để bảo vệ các quyền và lợi ích của người tham gia nghiên cứu, và
- Để bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ.

Những người viết trong các ngành khoa học xã hội và hành vi hoạt động để duy trì các mục tiêu này và theo đuổi các nguyên tắc đã được thiết lập bởi các hiệp hội chuyên nghiệp của họ. Các hướng dẫn sau đây được rút ra từ những “Nguyên tắc đạo đức của các nhà tâm lý học và quy tắc ứng xử” (sau đây gọi tắt là Quy tắc đạo đức APA; APA, 2002; hãy xem thêm <http://www.apa.org/ethics>), trong đó có các tiêu chuẩn cho các báo cáo và xuất bản dữ liệu khoa học. Lưu ý rằng các Quy tắc đạo đức APA không phải là một tài liệu tĩnh, tài liệu

này có thể được sửa đổi và cập nhật theo thời gian. Cập nhật xuất hiện trên các trang web khi có thể.

Đảm bảo chính xác của kiến thức khoa học

1.07 Đạo đức trong việc báo cáo kết quả nghiên cứu

Bản chất của phương pháp khoa học liên quan đến các quan sát có thể được lặp lại và được xác nhận bởi người khác. Như vậy, nhà tâm lý học không chế tạo hoặc làm sai lệch dữ liệu (Tiêu chuẩn Quy tắc đạo đức APA 8.10a, Báo cáo kết quả nghiên cứu). Sửa đổi kết quả, bao gồm các hình ảnh trực quan (để thảo luận thêm về hình ảnh trực quan, hãy xem Chương 5, phần 5.29), để củng cố một giả thuyết hoặc bỏ sót các quan sát gây phiền phức từ các báo cáo để trình bày một câu chuyện thuyết phục hơn cũng bị cấm (Tiêu chuẩn quy tắc đạo đức APA 5.01a, Tránh tuyên bố sai lệch hoặc lừa dối).

Chuẩn bị cẩn thận các bản thảo để xuất bản là điều cần thiết, nhưng lỗi vẫn có thể xảy ra. Tác giả chịu trách nhiệm về toàn bộ về những sai sót như thế nếu các lỗi được phát hiện sau khi công bố. Đầu tiên, hãy thông báo cho các biên tập viên và các nhà xuất bản để thông báo điều chỉnh có thể được công bố. Mục tiêu của một thông báo như vậy là để sửa chữa cơ sở tri thức để các lỗi được chú ý bởi người dùng thông tin trong tương lai. Mỗi thông báo sửa lỗi được nối thêm vào bài viết gốc tại một cơ sở dữ liệu trực tuyến để nó sẽ được lấy ra bất cứ khi nào bài viết gốc được lấy ra (để biết thêm chi tiết về thông báo điều chỉnh, hãy

xem phần 8.06; Tiêu chuẩn quy tắc đạo đức APA, 8.10b, Báo cáo kết quả nghiên cứu).

1.08 Lưu trữ dữ liệu và chia sẻ

Các nhà nghiên cứu phải làm cho dữ liệu của họ có sẵn cho biên tập viên bất cứ lúc nào trong quá trình xem xét và công bố nếu các câu hỏi nảy sinh liên quan đến tính chính xác của báo cáo. Từ chối làm như vậy có thể dẫn đến sự từ chối bản thảo được gửi mà không có thêm xem xét. Cũng tương tự vậy, một khi một bài báo được công bố, các nhà nghiên cứu phải làm cho dữ liệu của họ có sẵn để cho phép các chuyên gia có trình độ khác xác nhận các phân tích và kết quả (Tiêu chuẩn quy tắc đạo đức APA 8.14a, Chia sẻ dữ liệu nghiên cứu để xác minh). Các tác giả được kỳ vọng sẽ giữ lại dữ liệu thô cho một kỳ hạn tối thiểu năm năm sau khi công bố các nghiên cứu. Các thông tin khác liên quan đến việc nghiên cứu (ví dụ, các hướng dẫn, sổ tay trị liệu, phần mềm, các chi tiết về thủ tục, mật mã cho các mô hình toán học được báo cáo trong bài báo) nên được lưu giữ trong cùng kỳ hạn; các thông tin này rất cần thiết cho những người khác đang cố gắng để triển khai rộng rãi và nên được cung cấp cho các nhà nghiên cứu có trình độ theo yêu cầu (Tiêu chuẩn quy tắc đạo đức APA 6.01, Tài liệu về các công bố khoa học và lưu trữ các báo cáo).

APA khuyến khích sự chia sẻ cởi mở dữ liệu giữa các nhà nghiên cứu có trình độ. Các tác giả được kỳ vọng sẽ thực hiện kịp thời và trong một tinh thần hợp tác với các yêu cầu chia sẻ dữ liệu từ các nhà nghiên cứu khác. Trước khi chia sẻ dữ liệu, hãy xóa bất kỳ thông tin cá nhân hoặc mật mã nào có thể giúp tái thiết lập một liên kết đến danh

tính của cá nhân một người tham gia. Ngoài việc bảo vệ tính bảo mật của dân số những người tham gia trong nghiên cứu, những sở hữu đặc biệt hoặc các mối quan tâm của các điều tra viên hay nhà tài trợ các nghiên cứu phải được giải quyết tốt. Nói chung, việc tuân thủ các yêu cầu cần được bảo lưu cho người yêu cầu.

Để tránh sự hiểu lầm, điều quan trọng đối với các nhà nghiên cứu yêu cầu dữ liệu và các nhà nghiên cứu cung cấp dữ liệu là đi đến một thỏa thuận bằng văn bản về các điều kiện theo đó các dữ liệu được chia sẻ. Thỏa thuận đó phải xác định các giới hạn về những dữ liệu được chia sẻ có thể được sử dụng (ví dụ, để xác minh các kết quả đã được công bố, để đưa vào trong các nghiên cứu phân tích sâu, phân tích thứ cấp). Thỏa thuận được soạn thảo cũng nên bao gồm một tuyên bố chính thức về các giới hạn của hành động chia sẻ dữ liệu (ví dụ, dữ liệu được chia sẻ chỉ được sử dụng bởi người yêu cầu dữ liệu; dữ liệu có thể được sử dụng bởi người yêu cầu dữ liệu và các cá nhân mà người yêu cầu dữ liệu trực tiếp hướng dẫn, hay là không có giới hạn nào cho việc chia sẻ rộng rãi dữ liệu đó). Hơn nữa, bản thỏa thuận nên giới hạn cụ thể về sự phổ biến (các bài tham luận hội thảo, các báo cáo nội bộ, các bài báo đăng tạp chí, các chương sách, vv) các kết quả phân tích được hình thành từ dữ liệu và các mong đợi của tác giả. Thỏa thuận chia sẻ dữ liệu phải được lồng vào với việc xem xét các giới hạn về bản quyền, sự đồng ý cung cấp của các đối tượng, yêu cầu của cơ quan tài trợ, và các quy tắc của người sử dụng lao động của chủ sở hữu của các dữ liệu này (Tiêu chuẩn quy

tắc đạo đức APA 8.14b, Chia sẻ dữ liệu nghiên cứu để xác minh).

1.09 Công bố trùng lặp và công bố từng phần dữ liệu

Thư khố khoa học là bộ nhớ có tính thể chế của chúng ta. Do đó, các báo cáo trong các thư khố phải phản ánh một cách chính xác sự độc lập của các nỗ lực nghiên cứu riêng biệt. Cả hai vấn đề công bố trùng lặp và công bố từng phần dữ liệu tạo thành mối đe dọa đến mục tiêu này. Công bố trùng lặp là sự xuất bản của cùng một dữ liệu hoặc các ý tưởng trong hai nguồn riêng biệt. Công bố từng phần là sự chia tách không cần thiết của những phát hiện từ một nỗ lực nghiên cứu thành nhiều bài báo.

Công bố trùng lặp. Việc trình bày sai lệch dữ liệu so với dữ liệu gốc như khi dữ liệu đó đã được công bố trước đây là bị nghiêm cấm bởi Tiêu chuẩn quy tắc đạo đức APA 8.13, công bố trùng lặp dữ liệu. Xuất bản lặp lại làm biến dạng cơ sở tri thức bằng cách làm cho nó xuất hiện theo cách thức là có nhiều thông tin có sẵn hơn so với sự tồn tại thực sự. Việc này cũng làm lãng phí nguồn tài nguyên khan hiếm (các trang tạp chí, thời gian, và nỗ lực của các biên tập viên và những người phản biện). Những lệnh cấm chống lại việc công bố trùng lặp là đặc biệt cấp thiết cho việc tích lũy kiến thức trong các lĩnh vực khoa học. Việc công bố trùng lặp có thể tạo ra các ấn tượng sai lầm rằng các phát hiện là đáng tin cậy bởi được cảnh báo các bằng chứng tích lũy hơn là cũng trường hợp này hoặc các kết luận cụ thể được củng cố một cách mạnh mẽ hơn. Việc xuất bản lặp lại cũng có thể dẫn đến các vi phạm quyền tác giả; các tác giả không

thể nhượng lại bản quyền đối với cùng một tài liệu cho nhiều hơn một nhà xuất bản.

Với các nghiên cứu đã công bố trước đây. Các tác giả không phải nộp cho các tạp chí của APA một bản thảo mô tả tác phẩm đã được công bố ở bất cứ nơi đâu trước đây, dù là toàn bộ hoặc một phần trọng yếu ở nơi khác, cho dù bằng tiếng Anh hoặc ngôn ngữ khác. Điều quan trọng hơn, các tác giả không phải nộp bản thảo đã được xuất bản ở nơi khác trong hình thức tương tự đáng kể hoặc có nội dung tương tự đáng kể. Tác giả nghi ngờ về những công bố trước đây, một phần hay toàn bộ, nên tham khảo ý kiến các biên tập viên của tạp chí.

Chính sách này liên quan đến công bố lặp lại không nhất thiết phải loại trừ việc xem xét các bản thảo của các ấn phẩm đã được xuất bản trước đây dưới hình thức bản tóm tắt (ví dụ, trong bản lưu của một cuộc hội thảo hàng năm) hoặc trong một tạp chí định kỳ lưu hành hạn chế hay lưu hành rộng rãi (ví dụ, trong một báo cáo của một khoa của trường đại học, bởi một cơ quan chính phủ, hoặc trong một luận án tại Mỹ). Chính sách này không loại trừ việc xem xét các tài liệu tương tự hoặc trùng lặp mà đã xuất hiện trong một ấn phẩm đã được chào bán công khai, chẳng hạn như các kỷ yếu hội thảo hoặc một chương sách; xuất bản phẩm này không đáp ứng các tiêu chí về “lưu hành hạn chế”. Việc công bố một báo cáo tóm tắt trong một tạp chí của APA là thực hiện với sự hiểu biết rằng một báo cáo mở rộng sẽ không được xuất bản ở nơi khác. Bởi vì báo cáo ngắn gọn APA bao gồm đầy đủ các mô tả về phương pháp để có thể khả tín; báo cáo tóm tắt là hồ sơ lưu trữ của tác phẩm. Tương tự như vậy, các hạn chế đối với xuất

bản trùng lặp không loại trừ tái phân tích tiếp theo của dữ liệu được công bố dưới ánh sáng của lý thuyết hay phương pháp mới, nếu việc phân tích lại được gắn nhãn rõ ràng như vậy và cung cấp hiểu biết mới về các hiện tượng được nghiên cứu.

Thừa nhận và trích dẫn các tác phẩm trước đây. Các tác giả đôi khi muốn xuất bản một cái gì đó cơ bản là tài liệu tương tự trong nhiều hơn một địa chỉ để tiếp cận các độc giả khác nhau. Tuy nhiên, việc công bố lặp lại như vậy hiếm khi có thể biện minh được, bởi khả năng tiếp cận sẵn sàng của hệ thống phục hồi trên máy vi tính cho các công trình được công bố. Nếu việc công bố lặp lại được cho là cần thiết về mặt khoa học nên phải trình bày lại các tài liệu đã được xuất bản trước đây - ví dụ trong các báo cáo phân tích mới hoặc các khung nghiên cứu mới được vận dụng cho các tác phẩm đã xuất bản trước đây từ phòng thí nghiệm của các tác giả, thì các điều kiện sau đây phải được đáp ứng:

1. Số lượng tài liệu trùng lặp phải là tương đối nhỏ so với tổng chiều dài của văn bản.

2. Văn bản phải có phần công nhận rõ ràng ở phần chú thích của tác giả và trong các phần khác có liên quan của bài báo (ví dụ, phần Phương pháp và/ hoặc phần Kết quả) là thông tin này đã được báo cáo trước đây, và các trích dẫn công trình trước đây phải được đưa ra.

3. Các bảng và hình ảnh được in lại bất kỳ phải được đánh dấu rõ ràng khi in lại hoặc điều chỉnh, và nguồn gốc phải được

cung cấp cả trong văn bản và trong một chú thích cuối trang cho bảng hoặc hình ảnh.

4. Địa chỉ công bố ban đầu phải được làm rõ và được trích dẫn chính xác trong danh sách tham khảo (hãy xem thêm các thảo luận về tự đạo văn trong phần 1.10).

Khi công bố ban đầu có nhiều tác giả và tác giả không phải là giống hệt nhau trên cả hai ấn phẩm, điều quan trọng là tất cả các tác giả nhận được thoả ước về quyền tác giả (ví dụ, trong một ghi chú về tác giả) cho những đóng góp của họ trong các ấn phẩm xuất bản sau.

Công bố từng phần. Các tác giả bị bắt buộc phải trình bày công trình của mình một cách dè sẻn và càng hoàn chỉnh càng tốt trong không gian bó buộc của các ấn bản tạp chí. Dữ liệu mà có thể được kết hợp có ý nghĩa trong một ấn phẩm duy nhất thì nên được trình bày cùng nhau để nâng cao hiệu quả truyền thông. Việc công bố từng phần hay phân mảnh các kết quả nghiên cứu có thể là sự lừa dối nếu nhiều báo cáo xuất hiện để trình bày lại các trường hợp độc lập của một tập hợp dữ liệu hay các phân tích, điều này có thể dẫn đến sự biến dạng của tài liệu khoa học, đặc biệt là trong các bài tổng quan hay phân tích sâu. Việc công bố từng phần bằng một vài báo cáo của các kết quả từ một nghiên cứu duy nhất, do đó, là không được mong đợi, trừ phi có một lợi ích rõ ràng về truyền thông khoa học. Có thể là khá khó khăn để xác định xem liệu có một lợi ích như vậy tồn tại hay không khi có nhiều biến số phụ thuộc được quan sát thấy trong các mẫu giống nhau và cùng một lúc được báo cáo trong bản thảo riêng biệt. Tác giả muốn chia báo cáo của một nghiên cứu vào nhiều

hơn một bài viết nên thông báo cho biên tập viên và cung cấp thông tin đó khi biên tập viên yêu cầu. Cho dù có hay không ấn phẩm của hai hoặc nhiều báo cáo dựa trên các nghiên cứu tương tự hoặc có liên quan chặt chẽ tạo thành việc xuất bản phân mảnh là một vấn đề phán quyết biên tập.

Phân tích lại dữ liệu đã được xuất bản. Có thể là nhiều lần, đặc biệt là trong các trường hợp có quy mô lớn, nghiên cứu theo chiều dọc, hoặc các dự án đa ngành, là cần thiết và phù hợp để xuất bản nhiều báo cáo. Các dự án đa ngành thường giải quyết các đầu đề đa dạng, và xuất bản trên một tạp chí duy nhất có thể không phù hợp. Công bố lặp lại từ một nghiên cứu theo chiều dọc thì thường thích hợp bởi vì dữ liệu ở các lứa tuổi khác nhau có những đóng góp khoa học độc đáo. Hơn nữa, kiến thức hữu ích nên có thể được cung cấp cho nhiều người khác càng sớm càng tốt, điều này được loại trừ nếu việc công bố bị chặn lại cho đến khi tất cả các nghiên cứu được hoàn thành.

Khi nhiều báo cáo từ các nghiên cứu quy mô lớn hoặc các nghiên cứu theo chiều dọc được soạn thảo, các tác giả có nghĩa vụ trích dẫn các báo cáo có trước về dự án đó sẽ giúp người đọc hiểu được công việc một cách chính xác. Ví dụ, trong những năm đầu của một nghiên cứu theo chiều dọc, người ta có thể trích dẫn tất cả các ấn phẩm được xuất bản trước đó. Đối với một nghiên cứu theo chiều dọc dài hạn hay nổi tiếng, người ta có thể trích dẫn các bản gốc, một bản tóm tắt gần đây hơn, và các bài báo trước đó tập trung vào các vấn đề khoa học tương tự hoặc có liên quan được giải quyết trong báo cáo hiện hành. Thường thì không cần thiết phải lặp lại các mô tả về thiết kế và phương

pháp của một dự án theo chiều dọc hoặc quy mô lớn trong tính toàn vẹn của nó. Các tác giả có thể dẫn chiếu để người đọc tham khảo một ấn phẩm trước đó để biết thông tin chi tiết này. Tuy nhiên, điều quan trọng là, cung cấp đầy đủ thông tin để người đọc có thể đánh giá báo cáo hiện hành. Cũng là quan trọng để làm cho rõ mức độ chồng lấp của mẫu trong nhiều báo cáo từ các nghiên cứu lớn. Một lần nữa, các tác giả nên thông báo và tham khảo ý kiến với các biên tập viên trước khi nộp một bản thảo thuộc loại này.

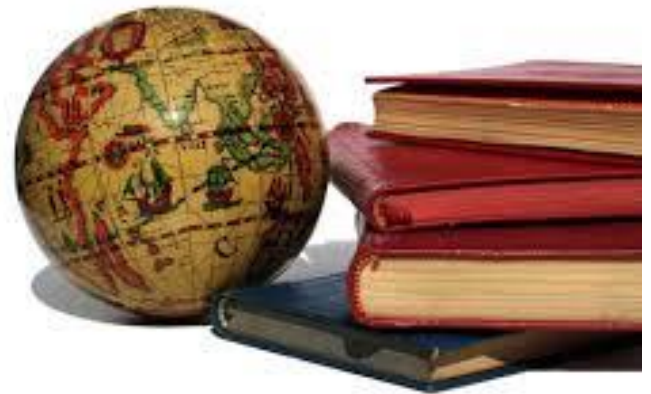
Cảnh báo cho các biên tập viên. Cho dù thế nào thì ấn phẩm của hai hoặc nhiều báo cáo dựa trên các nghiên cứu tương tự hoặc có liên quan chặt chẽ làm thành sự công bố lặp lại là một vấn đề phán quyết biên tập, như là việc xác định liệu bản thảo này có đáp ứng hay không các tiêu chí xuất bản khác. Các công bố bất kỳ trước đó cần được chú thích (hãy xem phần trước về việc thừa nhận và trích dẫn các công trình có trước) và được tham khảo trong các bản thảo, và các tác giả phải thông báo cho các biên tập viên của tạp chí về sự tồn tại của bất kỳ bản thảo tương tự mà đã được công bố hoặc được chấp nhận cho công bố hoặc có thể là được đệ trình để xem xét đồng thời ở cùng một tạp chí hoặc ở nơi khác. Các biên tập viên sau đó có thể công bố một phán quyết về việc liệu bản thảo được đệ trình có bao gồm đầy đủ thông tin mới để bảo đảm được xem xét hay không. Nếu trong quá trình xem xét lại hoặc trong quá trình làm các thủ tục, một bản thảo được phát hiện là vi phạm các chính sách về công bố lặp lại và các tác giả đã không thông báo đầy đủ cho các biên tập viên về các hành vi vi phạm có thể, thì sau

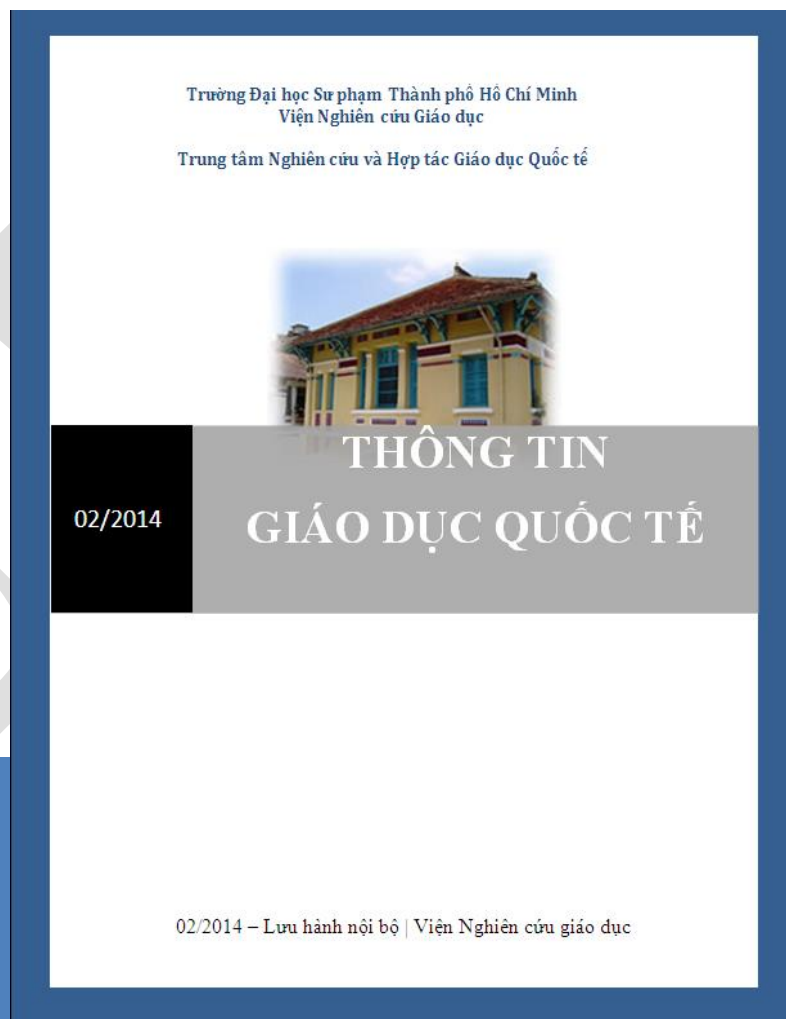

đó các bản thảo có thể bị từ chối xem xét thêm. Nếu một vi phạm như vậy được phát hiện sau khi công bố trên một tạp chí APA, hành động thích hợp như là rút lại bởi các nhà xuất bản hoặc thông báo về việc công bố lặp lại sẽ được thực hiện.

Các bài đã đăng trên tạp chí đôi khi được sửa đổi để công bố như là các chương sách. Các tác giả có một trách nhiệm thông tin cho người đọc rằng các đoạn trích của một tác phẩm mới đã được công bố trước đây và trích dẫn và nêu rõ nguồn tham khảo. Nếu bản quyền là thuộc sở hữu của một nhà xuất bản hoặc của một người khác, tác giả phải thừa nhận bản quyền đó và phải đạt được sự cho phép để sửa đổi hay sao chép lại.

(Còn tiếp)

Thông tin Giáo dục Quốc tế rất mong nhận được sự cộng tác về bài viết, thông tin và nhận xét, góp ý của cán bộ, giảng viên, và sinh viên trong cũng như ngoài trường.

Mọi chi tiết xin vui lòng liên lạc:

Địa chỉ: 280 An Dương Vương, Quận 5. Tp. Hồ Chí Minh

Điện thoại: (08)38355100

Email: ciecer@ier.edu.vn